

2.1. WWW

- **WWW on joukko yhteentoimivia palvelimia ja asiakkaita, jotka puhuvat samaa HTTP-kieltä (-protokollaa)**
- **graafinen asiakasohjelma selain**
  - Netscape, Explorer
- **kykenee 'avaamaan' URL-linkin**
  - = muodostamaan TCP-yhteyden ko. verkkopalvelimeen ja hakemaan sieltä ko. tiedoston

11/13/2002

13

URL (Uniform Resource Locator)

- **http://www.nmib.com/glossary.index.html**
  - ↑ verkko-palvelin
jos puuttuu, niin selain lisää automaattisesti
  - ↑ Organisaation nimi = domain-osoite
Polkunimi haluttuun dokumenttiin
  - ↑ hakemisto
  - ↑ tiedosto
  - ↑ verkkopaikan nimi

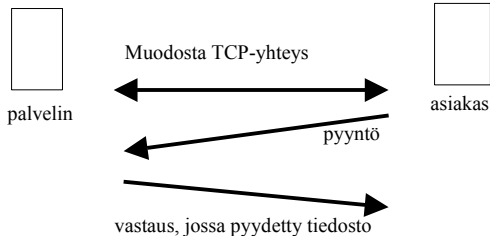
11/13/2002

16

http://www.cs.princeton.edu/index.html

Muodostetaan TCP- yhteys koneeseen:
www.cs.princeton.edu

Pyydetään sieltä tiedosto käyttäen HTTP-protokollaa:
index.html

Muita URLeja:

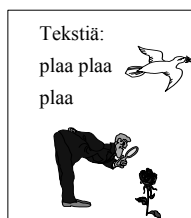
- **ftp://usc.edu/pubs/myfile.doc**
  - ftp-palvelulla haettava tiedosto
- **news:uk.finance**
  - uutisryhmä
- **file:///C:/webs/html/mottle.gif**
  - tiedosto haetaan käyttöjärjestelmän avulla (ei käyttäen http:tä)

11/13/2002

17

HTTP (Hypertext Transfer Protocol)

- **Protokolla asiakkaan ja palvelimen väliseen kommunikointiin**
  - **www-sivujen hakemiseen**
    - **HTML-tiedosto, jossa**
      - HTML-tiedostoja
      - JPEG-kuva, GIF-kuva
      - Java-sovelma
  - **sivuilla URL-osoite**
- **tilaton protokolla**

11/13/2002

HTTP-asiakas

- **selain (= asiakas) pyytää verkkosivua**
  - muodostaa TCP-yhteyden palvelinkoneeseen
    - DNS auttaa domain-nimen muuttamisessa IP-osoitteeksi
    - WWW-palvelimen kuuntelema portti on 80
  - lähettää HTTP-pyyntösanoman TCP-yhteyteen liitettyyn pistokkeeseen
  - vastaanottaa palvelimen lähettämän vastaussanoman, jossa on sisällä pyydetty sivu
  - tämän jälkeen TCP-yhteys suljetaan
  - selain tutkii sivua ja näkee uudet viitteet kuviin, jotka se sitten hakee samalla tavalla
- **selain näyttää pyydetyn sivun käyttäjälle**

11/13/2002

18

Palvelinprosessi

- **Kuuntelee TCP-porttia 80 yhteydenpyyntöjä varten**
  - pyyntö yleensä selaimelta
  - kun käyttäjä on ilmoittanut haluavansa ko. dokumentin
    - esim. klikkaamalla tekstissä olevaa URL-linkkiä
    - tai antamalla URL-linkin yhteyspyynnössä
  - tai selain itse huomaa linkin, josta pitää hakea

11/13/2002

19

Suorituskyky?

- **Jos haetaan 10 objektia**
  - 10 TCP-yhteyden muodostusta ja purkua
    - kukin 2 sanomaa = RTT (round-trip time) => 20 RTT
    - hidaskäynnitys (slow start) hidastaa lähetyksenopeutta
  - voidaan avata useita rinnakkaisia yhteyksiä
    - puskuritilat yhteyksille
- **käytetään pysyvää TCP-yhteyttä**
  - palvelin jättää yhteyden sulkematta
  - muut pyynnot ja vastaukset käyttävät samaa yhteyttä

11/13/2002

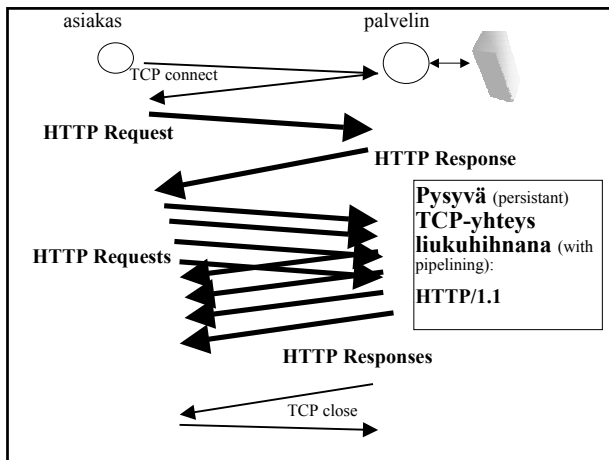
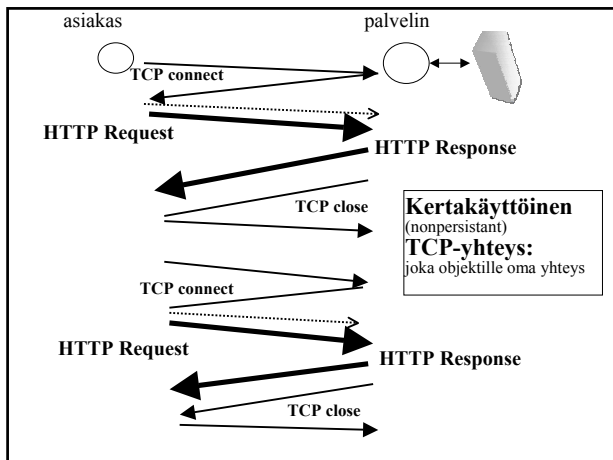
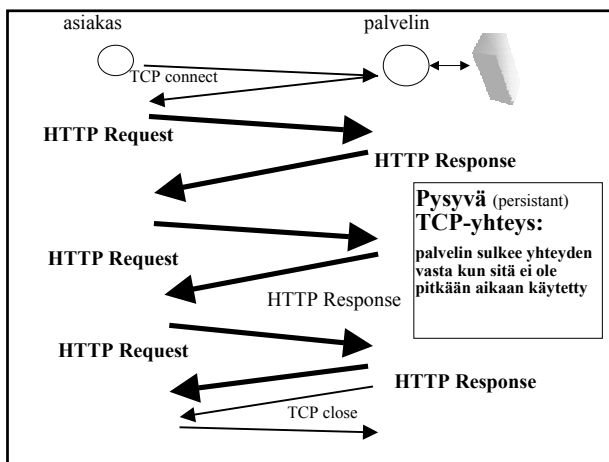
22

HTTP-pyyntön tullessa

- **verkkopalvelin**
  - vastaanottaa pyyntösanomaa,
  - hakee pyydetyn sivun tai objektin omasta muististaan,
  - liittää sen HTTP-vastaussanomaa ja
  - lähettää sitä pyytäneelle selaimelle
  - pyytää TCP-yhteyden sulkemista

11/13/2002

20

HTTP-sanomat (esimerkki)

• HTTP Request Message:

```
GET /jokuhakemisto/sivu.html HTTP/1.1
Host: WWW.jokupaikka.fi
Connection: close
User-agent: Mozilla/4.0
Accept-language:fi
(ylimääräinen CR ja LF)
```

11/13/2002

25

HTTP-sanomat (esimerkki)

• HTTP Response Message:

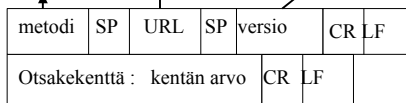
```
HTTP/1.1 200 OK
Connection: close
Date: Thu, 19 Oct 2000 12:00:15 GMT
Server: Apache/1.3.0 (Unix)
Last-Modified: Mon, 22 Jun 2000 09:23:24 GMT
Content-Length: 6821
Content-Type: text/html
(data data data data data ...)
```

11/13/2002

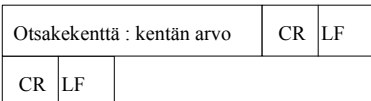
28

Pyyntösanomman yleinen rakenne

GET /jokuhakemisto/sivu.html HTTP/1.1

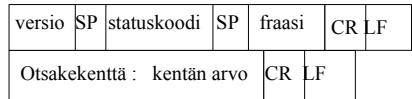

... Lisää otsakerivejä

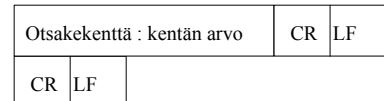

Runko-osa
käytössä esim. POST-metodissa

Vastaussanomman yleinen rakenne

... Lisää otsakerivejä

Runko-osa

Otsakekenttä : kentän arvo	CR	LF
----------------------------	----	----

Host: WWW.jokupaikka.fi kone, jossa dokumentti on
Connection: close sulje yhteys lähetyksen jälkeen
User-agent: Mozilla/4.0 selaimen tyyppi
Accept-language:fi dokumentin kieli

Pyyntömetodeja

- **GET** sivun lukeminen
  - aina tai vain tietyn päiväyksen jälkeen muutettu sivu
- **HEAD** pelkän otsikon lukeminen
- **PUT** sivun tallettaminen
- **POST** lisäys verkkosivulle
- **DELETE** sivun poistaminen
- **LINK** uusi linkki
- **UNLINK** linkin poistaminen

11/13/2002

30

Statuskoodeja ja fraaseja

- **200 OK**
  - pyyntö onnistui , pyydetty sivu vastauksessa
- **301 Moved Permanently**
  - uusi URL on otsakekentässä Location
- **400 Bad Request**
- **404 Not Found**
- **505 HTTP Version Not Supported**

11/13/2002

31

Evästeitä: (Windows: cookies.txt)

www.download.com lähettäjän osoite
FALSE / FALSE turvayhteyksien käyttö
946598400 vanhenemispäivä
csr 'piparin' nimi
/=/PC/FrontDoor/0^1^0- 0^01.html data

www.harmony-central.com FALSE / FALSE
1034625738 s 13013000876945738607

www.illuminatus.com TRUE / FALSE
945734399 Count 3

Käyttäjän tunnistaminen

- **Autentikointi**
  - omat koodit ja otsakkeet tätä varten
    - 401 Authorization Required -statuskoodi
- **WWW-Authenticate -otsake kertoo kuinka**
  - asiakas lähettää autentikointitiedot joka pyynnössä (Authorization- otsakerivi)
- **Eväste (pipari, cookie)**
  - asiakkaalle talteen käyttäjäkohtainen tunnuskoodi, joka esitetään joka pyynnön yhteydessä

11/13/2002

32

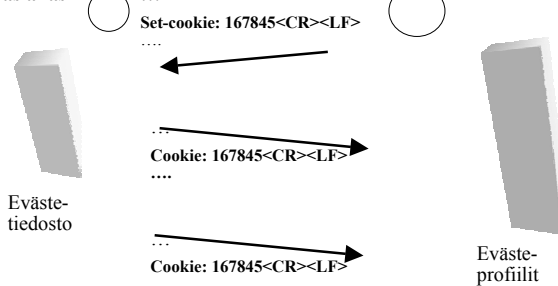
Verkkovälimuisti

- **Säilyttää kopioita haetuista sivuista**
  - viimeksi haetut sivut
- **pyyntö ohjautuu ensin välimuistiin**
  - haetaan verkon yli vasta, jos ei löydy välimuistista
- **etuja:**
  - lyhentää kyselyaikaa
  - vähentää Internetin liikennettä
  - tuo nopean jakelukanavan hitaille palvelimille

11/13/2002

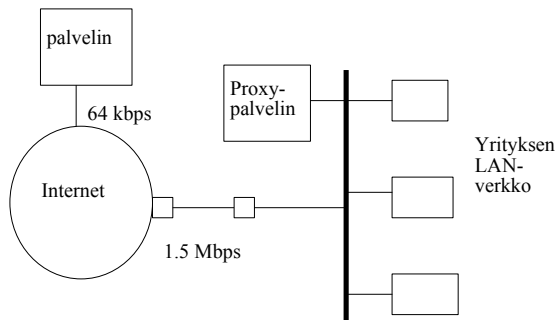
35

asiakas   palvelin

Käyttö:

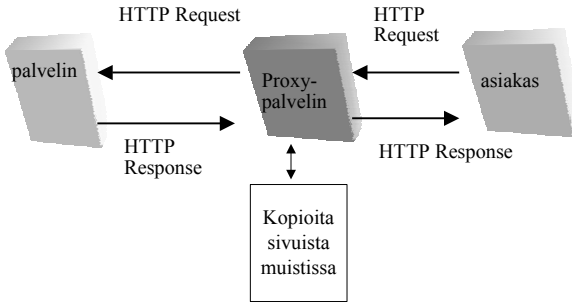
- autentikointi ('yksilöi käyttäjän')
- kohdistettu mainonta ('tietoja käyttäytymisestä => oikea mainos')
- virtuaalinen ostoskärry

Välimuistin eli ns.
Proxy-palvelimen
käyttö

10-100 Mbps

Haku palvelimelta vain, jos ei ole jo muistissa

2.2. Sähköposti

- **Käyttäjiliitäntä (user agent)**
  - sanomien kirjoittaminen, lukeminen ja lähettäminen
- **Postipalvelin (mail server)**
  - postilaatikat
- **Postiprotokolla SMTP**
  - sanomien toimittaminen lähettäjän postijärjestelmästä vastaanottajan postijärjestelmään
  - sanoman muoto
    - tekstisanoma, MIME-sanoma

11/13/2002

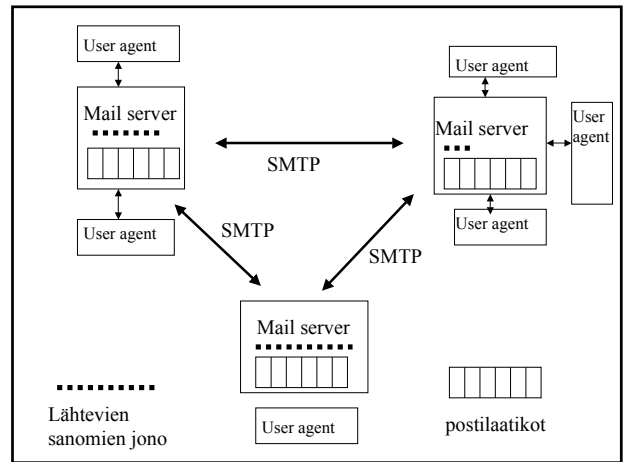
40

Conditional GET

- Välimuistiin talletettu objekti haetaan verkosta, jos objektia on muutettu
  - tallessa vanha versio
- **Get ....**
  - If-modified-since: Mon, 22 Jun 2000 09:23:24**
- **HTTP/1.0 304 Not Modified**

11/13/2002

38

HTML (HyperText Markup Language)

- **SGML (Standard Generalized Markup Language)**
  - merkkäuskieli
    - kertoo, kuinka dokumentit muotoillaan
      - TeX, troff,
      - ladontamerkinnot
    - WYSIWYG
- **XML (Extensible Markup Language)**
- **Näistä enemmän:**

582302 Digitaalisen median tekniikat (2ov)
582304 XML-metakieli (2ov)

11/13/2002

39

SMTP (Simple Mail Transfer Protocol)

- **Postipalvelimet käyttävät SMTP-protokollaa sanomien siirtoon**

- sanomat lähetävä postipalvelu muodostaa TCP-yhteyden vastaanottajan postipalvelimeen
- 'kättelyjen' jälkeen siirretään sanomat

Vastaanottava on palvelin

Lähetävä on asiakas

11/13/2002

42

Lähetävä postipalvelin

- muodostaa TCP-yhteyden
- esittelee itsensä
- kertoo lähettäjän ja vastaanottajan
- lähettää sanoman, jos vastaanottava palvelin antaa luvan

Vastaanottava postipalvelin

- kuuntelee TCP-porttia 25
- hyväksyy yhteydenmuodostuspyynnöt
- vastaanottaa ja siirtää sanomat postilaatikoihin
- palauttaa virheilmoitukset

```
S: 220 helsinki.fi
C: HELO princeton.edu
S: 250 Hello princeton.edu
C: MAIL FROM: <Bob@princeton.edu>
.....
S: 250 Message accepted for delivery
C: HELO princeton.edu
S: 250 Hello princeton.edu
C: MAIL FROM: <Alice@princeton.edu>
.....
S: 250 Message accepted for delivery
.....
C: QUIT
S: 221 princeton.edu closing connection
```

```
S: 220 helsinki.fi
C: HELO princeton.edu
S: 250 Hello princeton.edu
C: MAIL FROM: <Bob@princeton.edu>
S: 250 <Bob@princeton.edu> OK
C: RCPT TO: <pekka.puupaa@cs.helsinki.fi>
S: 250 <pekka.puupaa@cs.helsinki.fi> OK
C: DATA
S: 354 Enter mail, end with "." on a line by itself
C: dataa ... dataa
C: dataa ... dataa

C: .
S: 250 Message accepted for delivery
C: QUIT
S: 221 princeton.edu closing connection
```

Push- ja pull-protokollat

- **työntöprotokolla (PUSH)**
  - asiakas lähettää tiedoston
  - SMTP
- **noutoprotokolla (PULL)**
  - asiakas pyytää tiedostoa
  - HTTP
    - poikkeuksena PUT- ja POST-metodit

11/13/2002

47

• TCP-yhteys on pysyvä

- yhteydellä voidaan lähettää useita sanomia

• Yhteydellä voidaan lähettää vain ASCII-sanomia

- sanomatekstin lopettaa omalla rivillään irrallisena oleva piste (".") (*Tämä on vanha protokolla!*) eli ASCII-merkit **CRLF.CRLF**
  - jos sanomassa on binääridataa, esim. kuvia, niin siellä voisi esiintyä irrallinen piste eli CRLF.CRLF => sanoma katkeaa, => binääridata koodataan ASCIIksi siten, ettei siinä esiinny CRLF.CRLF : iä

11/13/2002

45

Sähköpostisanoman muoto

To:
CC:
From:
Message-Id:
Received:
Date:
Reply-To:
Subject:

Yleisiä sanoman otsakekenttiä
kentät erotettu rivinvaihdolla

RFC 822 sallii myös omien kenttien käytön

11/13/2002

48

MIME (Multipurpose Internet Mail Extension)

- Alunperin vain tekstisanomia (ASCII)
- nykyisin myös
  - erityyppisiä tekstisanomia
    - Word-dokumentteja
    - kiinankielistä tekstiä
  - ääntä,
  - videota
  - kuvia

11/13/2002

49

MIME-sisältötyyppiä

- text/plain; charset=us-ascii
- text/html
- image/gif, image/jpeg, video/mpeg
- application/postscript, application/msword, application/octetstream
- **multipart/mixed**

11/13/2002

52

MIME-laajennus

- Lisää kenttiä otsikkoon

MIME-versio:

Content-Transfer-Encoding:

Content-Type:

11/13/2002

50

Content-Type:
multipart/mixed;Boundary=StartOfNextPart

-- StartOfNextPart

Hei Allu,

sinulle kaunis kuva kissastani Villestä.

-- StartOfNextPart

Content-Transfer-Encoding: base64

Content-Type: image/jpeg

base64 encoded data .....

.....base64 encoded data

.....base64 encoded data

-- StartOfNextPart

Haluatko muita kuvia!

*

From: alice@crepes.fr
To: bob@hamburger.edu
Subject: Picture of yummy crepe
MIME-Version: 1.0
Content-Transfer-Encoding: base64
Content-Type: image/jpeg
(base64 encoded data .....

..... base64 encoded data)

*

- **tyyppien koodaukset siirtoa varten**
  - sähköpostisanomassa saa olla vain ASCII-merkkejä
  - ei esimerkiksi ääkkösiä

- **base64-koodaus**

11/13/2002

54

Base64-koodaus

- Sanoman 24 bitin ryhmät jaetaan 6 bitin osiksi, jotka kukin koodataan ASCII-merkiksi => 64 eri vaihtoehtoa
  - 0-25 = A-Z,
  - 26-51 = a-z,
  - 52-61 = 0-9,
  - 62=+, 63=/
- Tekstisanoma voidaan koodata myös 7-bitin ASCIIlla.

11/13/2002

55

Postiyhdyskäytävä (Mail Gateway)

- Yleensä postipalvelin ottaa suoraan yhteyttä vastaanottajan postipalvelimeen
- välissä voi olla postiyhdyskäytäviä
  - tallettavat ja toimittavat eteenpäin sanomia
  - yrittävät lähettämistä useita päiviä
  - Miksi tarvitaan?
    - ohjaa oikeaan koneeseen: liisa.marttinen@helsinki.fi
    - vastaanottajan kone usein pois päältä

11/13/2002

58

Postinhakuprotokollat (mail access protocols)

- Käyttäjän postiohjelma siirtää postinhakuprotokollan avulla sanomat postipalvelimen postilaatikoista käyttäjän PC:lle
  - POP3: yksinkertainen ohjelma, joka siirtää sanomat vastaanottajan PC:lle
  - IMAP: monipuolinen, käyttäjä voi käsitellä postipalvelimen postilaatikkoa kuin se olisi omassa koneessa
- Entä lähetettäessä?

11/13/2002

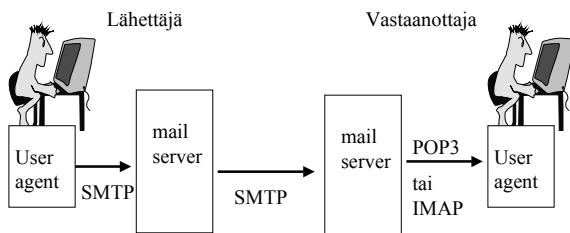
56

2.3. DNS (Domain Name System)

- Internetin hakemistopalvelu
- Ihmisten ja ohjelmien käyttämien merkkijonomuotoisten nimien muuttaminen binäärisiksi IP-verkko-osoitteiksi
  - hydra.cs.helsinki.fi => 218.214.4.29
- hierarkkinen nimentätapa + hajautettu hakemisto IP-osoitteiden selvittämiseksi
  - esim. sähköpostiosoitteita, koneiden IP-osoitteita

11/13/2002

59

Koska SMTP on 'PUSH'-protokolla, sitä ei voi käyttää sanomia haettaessa ('PULL').

POP3, IMAP tai yhä yleisemmin käytetään selainta ja HTTP-protokollaa

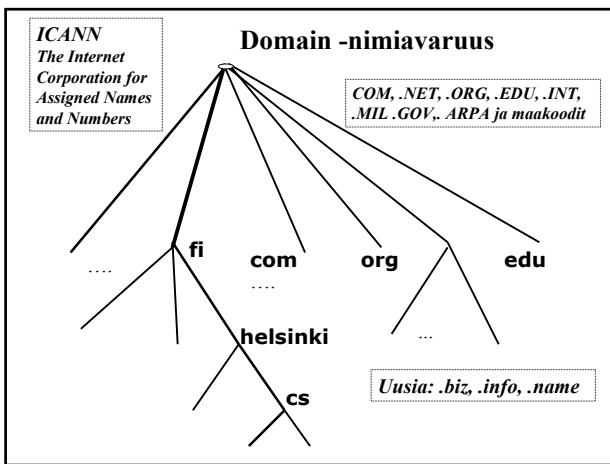
DNS- nimiavaruus

- Domain (nimihallinta-alue)
  - maiden tunnukset
    - fi, fr, de, uk, ...
  - yleiset (yleensä USA)
    - com, edu, gov, int, mil, net, org
  - esimerkkejä:
    - cs.helsinki.fi
    - www.cnn.com
    - www-dept.cs.ucl.ac.uk

11/13/2002

60

- **Kysely ensin paikalliselle nimipalvelimelle**
  - jos nimi on sen vastuulla => **authoritative record**
  - jos sillä ei ole mitään tietoa nimestä, se lähettää kyselyn ylimmän tason ns. juurinimipalvelijalle (DNS root server, <http://www.wia.org/pub/rooterv.html>, <ftp://ftp.rs.internic.net/domain/named.root>)
    - esim. Kysely "linda.cs.yale.edu" lähetetään nimipalvelimelle "edu-server.net", joka vastaa vyöhykkeestä "edu".

11/13/2002 64

IP-nimen selvittäminen

- **sovellusohjelma kutsuu kirjastorutiinia parametrina nimi merkkijonona**
  - esim Unix:ssa `gethostbyname()`
- **kirjastorutiini lähettää UDP-datasähkeen paikalliselle DNS-palvelimelle, joka etsii nimeä vastaavan IP-osoitteen ja palauttaa sen kirjastorutiinille**
  - etsinnässä tarvitaan usein monien palvelimien yhteistyötä

11/13/2002 62

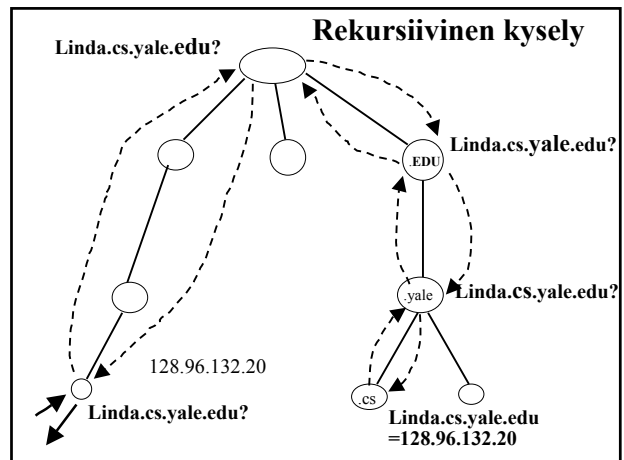
- **Juurinimipalvelin tietää, mikä nimipalvelin on vastuussa kysytystä nimestä**
  - tämä on tosin voinut jakaa vastuun joillekin toisille nimipalvelimelle
  - mutta tietää, mikä niistä on vastuussa juuri kysytystä nimestä

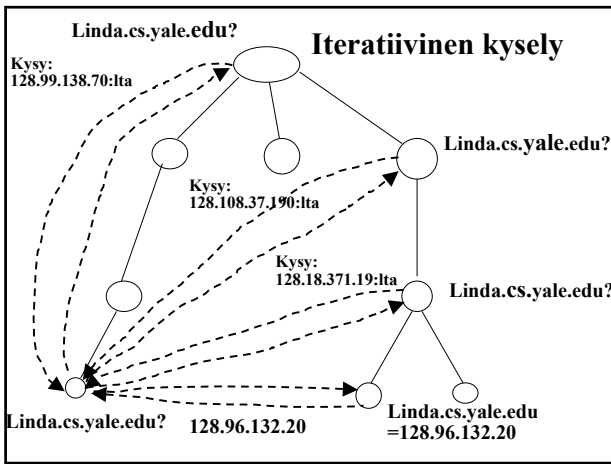
11/13/2002 65

Nimipalvelimien hierarkia

- **DNS-nimiavaruus jaettu vyöhykkeisiin (zone)**
  - kukin vyöhyke kattaa osan nimipuusta
  - vyöhykkeellä on yksi siitä vastaava nimipalvelija (primary) ja yksi tai useita apunimipalvelijoita (secondary)
- **vyöhykejako on hallinnollinen**
  - tarpeen mukaan nimipalvelijoita vastaamaan omasta alueestaan

11/13/2002 63

DNS-välimuisti

- Suorituskyvyn parantamiseksi nimipalvelijat varastoivat välimuistiinsa DNS-tietueita
- ei tarvitse hakea uudelleen
- elinaika kertoo voimassaoloajan

11/13/2002 70

Hakemistotiedot

- **DNS-hakemistotietue (resource record)**
  - (nimi, arvo, tyyppi, tietueen elinaika)
  - Tyyppi määrää nimen ja arvon merkityksen
    - A-tyyppi
      - koneen domain nimi , arvo on IP-osoite
    - **NS-tyyppi**
      - domain-nimi, arvo on alueesta vastaavan nimipalvelijan koneen domain-nimi
    - CNAME-tyyppi
      - alias-nimeä vastaava 'kanoninen' nimi
    - MX-tyyppi
      - aliasnimeä vastaava postipalvelin

11/13/2002 68

DNS-sanomat

Identification	Flags
Number of questions	Number of answers
Number of authority RRs	Number of additional RRs
Questions (name and types for queries)	
Answers (RRs in response to queries)	
Authority (RRs for authoritative servers)	
Additional information	

11/13/2002 69